

ПОНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Жежуха В.Й., 2009

Розглянуто підходи вітчизняних та зарубіжних науковців щодо трактування терміна «інноваційність» та їх узагальнення. Окрім того, наведено власне трактування термінів «інноваційність» та «інноваційність технологічних процесів машинобудівних підприємств», а також виділено їх характерні особливості.

In this article points of view of domestic and foreign research workers to interpretation of term «innovativeness» are considered and generalized. Besides, own interpretation of terms «innovativeness» and «innovativeness of technological processes of machine-building enterprises» is resulted and also its characteristic features are selected.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Однією з визначальних тенденцій сучасного етапу розвитку світової економіки є зміщення акцентів у напрямку створення та впровадження інновацій. У зв'язку з цим першочерговими постають завдання теоретичного та методологічного обґрунтування різноманітних економічних явищ і процесів сфери інноваційної діяльності, яким до цього часу не приділялося належної уваги вітчизняними та іноземними науковцями. Одним з таких порівняно нових економічних явищ можна вважати інноваційність технологічних процесів машинобудівних підприємств. Важливим завданням установлення рівня інноваційності таких процесів є аналізування самого поняття «інноваційність» з метою визначення його сутності, а також конкретизація його змісту у взаємозв'язку із технологічними процесами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Теоретичні та прикладні аспекти інновацій та інноваційної діяльності доволі детально розглянуто та висвітлено у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких варто відзначити А. Гальчинського, В. Геєця, Н. Гончарову, А. Кінаха, О. Кузьміна, В. Ландика, О. Лапко, А. Ніколаєва, М. Портера, О. Похильченка, Я. Притулу, А. Савчука, В. Семиноженка, С. Соколенка, В. Соловійова, Р. Фатхутдінова, В. Чужикова, Н. Чухрай, В. Яковенка та ін. У працях цих та інших авторів дається визначення інновацій та інноваційної діяльності, здійснюється їх класифікація, відображається роль та значення інновацій для підприємств, регіонів та держави загалом, розкривається сутність інноваційного процесу, а також особливості управління інноваційною діяльністю. Окрім того, автори детально описали особливості фінансового забезпечення інноваційної діяльності, охарактеризували її організаційні форми, відобразили моделі інноваційного процесу тощо. Незважаючи на значні напрацювання у цій сфері, у вітчизняних та зарубіжних літературних джерелах не знайшов належного теоретичного та методологічного обґрунтування такий термін, як «інноваційність технологічних процесів машинобудівних підприємств». З огляду на це, ця проблематика набуває особливої значущості та потребує проведення подальших досліджень у цьому напрямку.

Цілі статті. Враховуючи актуальність теми дослідження, метою роботи є розгляд підходів вітчизняних та зарубіжних науковців щодо трактування терміна «інноваційність», узагальнити їх, дати власне визначення поняттям «інноваційність» та «інноваційність технологічних процесів машинобудівних підприємств», виділивши при цьому їх характерні особливості.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на достатньо широке використання у вітчизняній економічній літературі таких термінів, як «інновація», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», «інноваційний проект», «інноваційна активність» тощо, термін «інноваційність» вживається доволі рідко. Визначення цього терміна відсутнє у Великому тлумачному словнику сучасної української мови, а також в інших загальнонаукових та тематичних словниках. Аналогічні висновки можемо зробити після огляду вітчизняних енциклопедичних видань.

Вивчення чинного законодавства дає змогу стверджувати, що термін «інноваційність» вживається лише у трьох нормативно-правових актах з-поміж 126 тис. Зокрема, у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку проведення експертизи Національної програми інформатизації та окремих її завдань» від 25.07.2004 р. №1048 (зі змінами, внесеними Постановою від 02.04.2009 р. №294) зазначено, що одним із напрямків первинної, повторної, додаткової та контрольної експертизи у рамках Національної програми інформатизації є визначення «інвестиційної привабливості, інноваційності проекту інформатизації, його конкурентоспроможності». При цьому не уточнено, що розуміється під терміном «інноваційність проекту», якими показниками вона характеризується та що виступає методологічною основою її визначення. Подібні висновки можемо зробити після вивчення наказу Державного комітету України у справах сім'ї та молоді «Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс «Молодий підприємець року» від 23.01.2004 р., у якому визначено, що одним із критеріїв експертного оцінювання матеріалів учасників вищезгаданого конкурсу є «інноваційність продукції (робіт, послуг), що пропонуються виробляти (надаватись) учасником».

Останнім нормативно-правовим актом, де згадується термін «інноваційність», є наказ Міністерства освіти та науки України «Про Всеукраїнський конкурс серед професійно-технічних навчальних закладів на кращу винахідницьку роботу в галузі енергозбереження» від 30.11.2007 р. №1064. У ньому конкурсні матеріали учасників оцінюються за чотирма показниками, одним з яких є інноваційність. Вивчаючи категорію, що досліджується, варто зазначити, що інноваційність (як і ефективність, конкурентоспроможність та інші подібні поняття) сама по собі кількісно не виражається, тому не може виступати показником оцінювання будь-яких явищ чи процесів.

Отже, вищенаведене дає змогу стверджувати про відсутність правового оформлення та регламентування терміна «інноваційність», що стає причиною необхідності вивчення інших літературних джерел з метою визначення його сутності. У роботах С. Квіт [7], Т. Шевчук [12] та Я. Притули [9] інноваційність розглядається у контексті освітніх реформ в Україні, однак автори визначення цього терміна не наводять, а сам термін вживається лише у назві публікації. О. Боднар термін «інноваційність» використовує для характеристики власного підприємства, яке успішно працює у сфері ІТ-технологій [6]. При цьому не зрозуміло, чому автор використовує саме такий термін, а не, наприклад, ефективно чи успішне підприємство. В інших літературних джерелах інноваційність вживається також як характеристика проектів, навчальних програм, технічного обладнання, соціальних послуг, політичних технологій, інженерних рішень, місії підприємства, посібників тощо. Отже, хоча термін «інноваційність» у вітчизняній літературі з кожним днем стає все поширенішим та популярнішим, він вживається найчастіше без будь-якого теоретичного та методологічного обґрунтування.

В аналізованому аспекті викликають зацікавлення публікації зарубіжних науковців. Зазначимо, що в економічно розвинених країнах термін «інноваційність» знайшов значно ширше теоретичне обґрунтування та практичне застосування. Як визначено у [21], проблематика інноваційності протягом останніх років посідає провідне місце у діяльності Європейського Союзу (ЄС) загалом та окремих країн-членів зокрема. Більшість стратегічних документів ЄС містять різноманітні положення щодо покращання інноваційності. Окрім того, кожна з країн-членів у свій спосіб усіляко підтримує інноваційні проекти власними коштами. В економічно розвинених країнах щоразу більше суб'єктів економіки усвідомлюють, що покращання інноваційності є найголовнішим завданням для підприємств, якщо вони хочуть зберегти та покращити свої конкурентні позиції на глобальних ринках. Інноваційність, за твердженням зарубіжних науковців, повинна виступати визначальним елементом стратегії будь-якого підприємства.

Огляд та узагальнення зарубіжних літературних джерел дає змогу стверджувати, що за широкого застосування в наукових дослідженнях зарубіжних науковців терміна «інноваційність», відсутня однозначна дефініція цього поняття. Зокрема, це можна простежити з аналізу таблиці, де наведено огляд позицій різних авторів стосовно тлумачення цього терміна. Такий неоднозначний підхід можна пояснити тим, що термін «інноваційність» безпосередньо пов'язаний із змістом поняття «інновації». А оскільки термін «інновація» також доволі часто вживається у різних значеннях, то, очевидно, що й існують істотні розбіжності у розумінні терміна «інноваційність». Зокрема, як визначено в монографії А. Савчука [10, с. 36–37], можна виділити три основні підходи до трактування поняття «інновації»: як кінцевий результат інноваційної діяльності; як процес, за якого наукова ідея одержує практичне застосування; як поєднання одночасно процесу і результату (таблиця).

Трактування терміна «інноваційність» у літературних джерелах

Літературні джерела	Трактування терміна «інноваційність»
1	2
[13]	Інноваційність означає впровадження в практичну діяльність нових рішень та ідей у різних сферах
[14]	Інноваційність означає зміну в позиції підприємства, впровадження нового чи удосконаленого продукту, використання нового виду сировини, впровадження іншої системи управління підприємством тощо
[15]	Інноваційність охоплює роботи наукового, технічного, організаційного, фінансового та комерційного змісту, метою яких є пошук та впровадження нових або істотно удосконалених продуктів чи процесів
[16]	Інноваційність означає здатність підприємства створювати нові, а також покращувати якість та новизну існуючих виробів, впроваджувати нові або покращані технологічні чи організаційно-технічні процеси, а також системи управління та мотивації
[17]	Інноваційність означає здатність економіки до постійного пошуку та використання в практичній діяльності результатів науково-дослідних робіт, нових концепцій, ідей та винаходів
[18]	Інноваційність означає докорінну зміну продуктів, явищ, вартостей
[19]	Інноваційність – здатність підприємств створювати та впроваджувати інновації, а також фактичне уміння впроваджувати нові та удосконалені вироби, нові чи змінені технологічні чи організаційно-технічні процеси
[20]	Інноваційність є процесом, що складається з декількох етапів, почавши від генерування ідей, їх оцінки аж до розвитку таких ідей та їх впровадження
[21]	Інноваційність – процес трансформації нових або існуючих знань у новий продукт, послугу або процес
[22]	Інноваційність означає передбачати, ризикувати, використовувати можливості, створювати, покращувати, співпрацювати, спеціалізуватися, показувати, бути відкритим, досліджувати, змінювати, стимулювати, комерціалізувати, нагороджувати
[23]	Інноваційність – це впровадження новизни у практичну діяльність
[24]	Інноваційність – новаторство, тобто впровадження чогось нового
[25]	Інноваційність означає уміння відслідковувати зміни, а також знаходити вирішення проблем якнайшвидше
[26]	Інноваційність означає впровадження чогось нового, новаторство, реформу, покращання, удосконалення
[27]	Інноваційність означає нові продукти та процедури, інший спосіб управління чи новаторські маркетингові стратегії
[28]	Інноваційність означає опрацювання та реалізацію нових технологій, процесів, організаційних, комерційних, навчальних та інших моделей, які раніше не використовувались або не брались до уваги
[29]	Інноваційність означає здатність створювати та впроваджувати інновації, а також брати участь в інноваційних процесах

1	2
[30]	Інноваційність – впровадження у практику підприємства нового або значно удосконаленого рішення щодо продукту (товару або послуги), процесу маркетингу або організації
[31]	Інноваційність означає відкритість на новаторські ідеї та на співпрацю з науково-дослідними установами, навчальними закладами, а також іншими підприємствами.
[32]	Під інноваційністю варто розуміти здатність створювати нові та удосконалювати існуючі продукти, процеси та системи управління підприємством. Інноваційність означає також використання у практиці результатів наукових досліджень, новаторських підходів, нових концепцій, ідей та винаходів
[33]	Інноваційність означає унікальний продукт або послугу, знаходження ринкової ніші, яку ще не знайшли конкуренти
[34]	Інноваційність – це використання знань у виробництві з метою одержання економічної вигоди
[35]	Інноваційність означає постійний, систематизований та організований процес приготування змін виробничих програм, технології, організації, систем управління та маркетингу і подальше їх втілення у життя
[36]	Інноваційність – процес, результатом здійснення якого є інновація. Інноваційність – здатність застосовувати акт креативності, нові ідеї, винаходи, результатом чого є інновація
[37]	Інноваційність пов'язана зі створенням нової дійсності, її удосконаленням, розвитком, творчим розмахом
[38]	Інноваційність – уміння застосовувати на практиці нові ідеї. Винаходи. Креативність, наслідком чого є інновація
[39]	Інноваційність означає здатність підприємств до постійного пошуку та застосування у практичній діяльності результатів науково-дослідних робіт, нових концепцій ідей та винаходів; це також вдосконалення та розвиток існуючих технологій виробництва, впровадження нових рішень в організування та управління, вдосконалення та розвиток інфраструктури, особливо у сфері нагромадження та опрацювання інформації
[40]	Під інноваційністю розуміють здатність створювати нові та удосконалювати існуючі продукти/процеси, а також системи управління. Інноваційність означає також використання в практичній діяльності результатів наукових досліджень, новаторських рішень, нових концепцій, ідей та винаходів
[41]	Під інноваційністю слід розуміти здатність та мотивацію підприємців до постійного пошуку та використання у практичній діяльності результатів науково-дослідних робіт, нових концепцій, ідей та винаходів; це також вдосконалення та розвиток існуючих технологій виробництва, впровадження нових рішень в організування та управління, вдосконалення та розвиток інфраструктури
[42]	Інноваційність – це здатність та мотивація підприємств до постійного пошуку та використання у практичній діяльності результатів науково-дослідних робіт, нових концепцій, ідей та винаходів; це також вдосконалення та розвиток існуючих технологій виробництва, впровадження нових рішень в організування та управління, вдосконалення та розвиток інфраструктури

Узагальнюючи інформацію, наведену в таблиці, усі погляди авторів стосовно трактування терміна «інноваційність» можна звести до кількох груп.

До першої групи варто віднести авторів та літературні джерела [13; 14; 18; 23-24; 26-27; 30; 33; 37], у яких інноваційність розглядається як впровадження чогось нового у практичну діяльність підприємств, удосконалення чи зміна будь-чого. Такими новими, удосконаленими чи зміненими можуть бути, наприклад, рішення, ідеї [13], продукти, процедури, інший спосіб управління, новаторські маркетингові стратегії [27], процес маркетингу [30], знаходження нової ніші на ринку, яку ще не знайшли конкуренти [33], створення нової дійсності чи її удосконалення [37], використання нового виду сировини, впровадження іншої системи управління підприємством [14] тощо. Варто зазначити, що інноваційність в документах ЄС розглядається також у значенні впровадження новизни у практичну діяльність підприємств і саме це виступає головною умовою фінансування різноманітних інноваційних проектів за рахунок коштів спеціальних фондів ЄС [23].

Друга група авторів та літературних джерел трактує інноваційність як процес. З позиції представників цієї групи, інноваційність – це «процес трансформації нових або існуючих знань у новий продукт, послугу або процес» [21]; процес, «що складається з декількох етапів, почавши від генерування ідей, їх оцінки аж до розвитку таких ідей та їх впровадження» [20]; «постійний, систематизований та організований процес приготування змін виробничих програм, технологій, організації, систем управління та маркетингу і подальше їх втілення у життя» [35]. До цієї ж групи належать автори та літературні джерела, у яких інноваційність розглядається як комплекс робіт. Так, у [15] інноваційність – це «роботи наукового, технічного, організаційного, фінансового та комерційного змісту, метою яких є пошук та впровадження нових або істотно удосконалених продуктів чи процесів», а у літературному джерелі [28] – це «опрацювання та реалізація нових технологій, процесів, організаційних, комерційних, навчальних та інших моделей, які раніше не використовувались або не брались до уваги».

Автори та літературні джерела третьої групи розглядають інноваційність як здатність підприємства чи будь-якого іншого об'єкта «створювати нові, а також покращувати якість та новизну існуючих виробів, впроваджувати нові або покращані технологічні чи організаційно-технічні процеси, а також системи управління та мотивації» [16]; «здатність підприємств створювати та впроваджувати інновації, а також фактичне уміння впроваджувати нові та удосконалені вироби, нові чи змінені технологічні чи організаційно-технічні процеси» [19]; «здатність створювати та впроваджувати інновації, а також брати участь в інноваційних процесах» [29]; «вміння застосовувати на практиці нові ідеї, винаходи, креативність, наслідком чого є інновація» [38].

Окремою групою варто виділити авторів та літературні джерела, у яких інноваційність розглядається одночасно як поєднання процесу, здатності та впровадження, удосконалення чи зміни (поєднання кількох з попередніх підходів). Зокрема, таке трактування знаходимо у [39], а також у [36; 42] (таблиця).

Окремо необхідно згадати про трактування терміна «інноваційність» у [22] (таблиця), оскільки до жодної з наведених вище груп його віднести не можна. Наведене трактування є доволі широким і сутності цієї категорії не розкриває.

В аналізованому аспекті прикладної цінності також набувають питання розгляду економічних термінів і понять з суфіксами «ість», що є похідними від відповідних іменників та прикметників (подібно як «інноваційність» – «інновації» – «інноваційний»). Це є принципово важливим для правильного визначення змісту терміна «інноваційність». З огляду на це, варто проаналізувати трактування сутності таких термінів та понять, як «кредитоспроможність», «ліквідність», «прибутковість», «ефективність», «конкурентоспроможність». Так, наприклад, у Фінансово-економічному словнику А. Загороднього та Г. Вознюк термін «кредитоспроможність» означає «наявність передумов для отримання кредиту, спроможність повернути його в повному обсязі» [11, с. 302], термін «ліквідність» – «спроможність підприємств, банків своєчасно виконувати свої кредитно-фінансові зобов'язання, передусім сплачувати борги» [11, с. 316], термін «прибутковість» – спроможність підприємства генерувати прибуток і здійснювати рентабельну діяльність» [11, с. 452], а «ефективність» – «здатність забезпечувати результативність (ефект) процесу, проекту тощо» [11, с. 182]. Згідно з Л. Мороз та Н. Чухрай, конкурентоспроможність – «це сукупність споживчих властивостей, яка забезпечує його здатність конкурувати з аналогами на конкретному ринку у певний період часу» [8, с. 75] або, перефразувавши, можемо стверджувати, що це здатність завдяки споживчим властивостям конкурувати з аналогами на конкретному ринку у певний період часу.

Узагальнюючи, можемо стверджувати, що спільним для усіх цих визначень є те, що економічні терміни та поняття з суфіксами «ість» в українській мові означають здатність до чого-небудь, можливість, наявність, спроможність тощо. Отож, на основі цього можемо зробити висновок про необхідність трактувати термін «інноваційність» з позиції представників третьої групи.

Аналізуючи трактування терміна «інноваційність» представниками першої групи (як впровадження чогось нового у практичну діяльність підприємств, удосконалення чи зміна чого-небудь), необхідно наголосити на тому, що цей підхід відповідає іншій економічній категорії, а саме – категорії «інноваційна діяльність». Зокрема, у Модельному законі про інноваційну

діяльність, що прийнятий на 27 пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав–учасниць СНД, визначено, що «інноваційна діяльність – діяльність, що забезпечує створення та реалізацію інновацій та одержання на їх основі практичного результату у вигляді нової продукції (товару, послуги), нового способу виробництва (технології), а також реалізованих у практиці рішень організаційного, виробничо-технічного, соціально-економічного та іншого характеру, що здійснюють позитивний вплив на сферу виробництва, суспільні відносини та сферу управління суспільством» (ст. 2). Отже, впровадження чогось нового, удосконалення чи зміна чого-небудь – це все належить до реалізації інновацій, а отже, підпадає під категорію «інноваційна діяльність». Це саме можемо сказати, використовуючи правову норму ст. 1 закону України «Про інноваційну діяльність», відповідно до якої інноваційна діяльність – це «діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг».

Аналогічно під зовсім іншу категорію підпадає трактування терміна «інноваційність» представниками другого підходу (розуміють інноваційність як процес). Відповідно до того ж Модельного закону про інноваційну діяльність (ст. 2), сукупність дій (робіт), що пов'язані з організацією та здійсненням інноваційної діяльності та спрямовані на розроблення та впровадження інновацій, – це інноваційний процес. Отже, усі з наведених визначень представників другої групи відповідають категорії «інноваційний процес», більшою чи меншою мірою характеризуючи різні сторони цього процесу.

Узагальнюючи трактування терміна «інноваційність» представниками третьої групи та враховуючи означення терміна «інновації», що наведене у [10, с. 39], у законі України «Про інноваційну діяльність» та в Модельному законі про інноваційну діяльність, термін «інноваційність» у широкому розумінні можемо визначити як здатність впроваджувати щось нове чи удосконалювати існуюче. Таке універсальне тлумачення дасть змогу застосовувати його для характеристики різних об'єктів та процесів, в основі яких лежить одна спільна ідея – дати відповідь на запитання: наскільки хтось чи щось є здатен одержати інновацію.

Наведене трактування потребує деяких роз'яснень, які полягають у такому.

По-перше, інноваційність, враховуючи наведене трактування, виступає лише однією з багатьох властивостей будь-якого об'єкта чи процесу, тобто визначає лише деяку з його характерних особливостей. Причому такі об'єкти чи процеси можуть бути різноманітними: прилади, технічні засоби, машини, система управління, комунікації, персонал, система постачання, збуту, підприємство, регіон чи національна економіка загалом, технологічні процеси литва, металопокриття, складання тощо. Усіх їх можна у відповідний спосіб систематизувати та з огляду на це класифікувати інноваційність за різними ознаками.

По-друге, враховуючи те, що у Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «здатність» означає можливість, уміння здійснювати, робити що-небудь, придатність до чого-небудь тощо, очевидно, що це все може бути досягнуто завдяки певним ознакам, якими цей об'єкт чи процес наділені. З огляду на це, інноваційність можемо представити як векторну величину і описати так:

$$I = (i_1, i_2, i_3, \dots, i_n),$$

де I – інноваційність об'єкта чи процесу; $i_1, i_2, i_3, \dots, i_n$ – оцінки ознак (кількісні чи якісні), що визначають інноваційність.

Розмаїття об'єктів і процесів призводить до того, що й самі ознаки інноваційності можуть бути різними.

По-третє, словосполучення «впроваджувати щось нове чи вдосконалювати існуюче», яке використовується у наведеному трактуванні терміна «інноваційність», є визначенням поняття «інновації», яке запропоновано та детально обґрунтовано у монографії А. Савчука [10]. З огляду на це, інноваційність – це, по суті, здатність до створення і впровадження інновацій. Для одержання відповіді про те, де ці інновації можуть бути реалізовані, використаємо класифікацію інновацій за змістом відповідно до типології, яка використовується у межах ЄС. Так, відповідно до міжнародного методологічного підручника щодо статистичних досліджень інновацій Oslo Manual 2005, доцільно виділяти чотири типи інновацій [30]:

– продуктивні інновації (product innovation) – означають впровадження на ринок підприємством нового товару чи послуги або істотне удосконалення існуючих таких товарів чи послуг з огляду на їх характеристики чи призначення;

– процесні інновації (process innovation) – означають впровадження у практику підприємств нових або значно удосконалених методів виробництва, а також способів доставки товарів до споживачів;

– організаційні інновації (organizational innovation) – означають застосування на підприємстві нового методу організування робіт, його фінансово-економічної діяльності, нового розміщення робочих місць чи нового способу налагодження зовнішніх зв'язків;

– маркетингові інновації (marketing innovation) – означають застосування нового маркетингового методу, що характеризується значними змінами щодо зовнішнього вигляду продукту, його упакування, позиціонування, цінової політики чи методу збуту, які пов'язані з новою маркетинговою стратегією підприємства.

Отже, з огляду на вищенаведену класифікацію, інноваційність можемо також конкретизувати як здатність створювати щось нове чи вдосконалювати існуюче у сфері продуктів (товарів, робіт, послуг), технології, організування діяльності, а також маркетингу.

При цьому необхідно наголосити також і на тому, що інноваційність – це комплексне поняття, яке включає різні аспекти, що є складовими словосполучення «впроваджувати щось нове чи вдосконалювати існуюче» (наприклад, здатність робити щось по-новому або краще, ніж це робилось до того; здатність успішно реалізувати інноваційний процес; здатність генерувати інноваційні ідеї тощо). Це особливо важливо враховувати під час визначення чинників, які визначають таку інноваційність, а також у процесі формування системи показників її оцінювання.

По-четверте, враховуючи наведене трактування терміна «інноваційність», можемо зробити висновок, що вона (інноваційність) не має об'єктивного характеру, оскільки належить до конкретного об'єкта чи процесу і виступає їх порівняльною характеристикою.

По-п'яте, інноваційність може виступати порівняльною характеристикою різних об'єктів чи процесів.

Підсумовуючи результати дослідження понятійно-категоріального апарата за проблемою дослідження, а саме таких понять, як «виробничий процес», «технологічний процес», «техніка», «технологія» та «інноваційність», можна запропонувати комплексне трактування терміна «інноваційність технологічних процесів машинобудівних підприємств». При цьому слід зауважити, що метою будь-якого технологічного процесу машинобудівного підприємства незалежно від його виду є одержання різного виду продукції, яка або використовується як проміжна у подальших фазах виробництва, або виступає кінцевим товаром, який реалізується на ринку (напр., поковки, гарячі штамповки, виливки, прилади, машини тощо).

Окрім того, необхідно врахувати і те, що у цьому випадку об'єктом, стосовно якого інноваційність визначатиметься, є технологічний процес машинобудівного підприємства. Враховуючи вищенаведене, інноваційність технологічних процесів машинобудівних підприємств пропонуємо тлумачити як здатність таких процесів завдяки певним властивостям випускати нову чи удосконалену продукцію, яка буде конкурентоспроможною на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Наведене трактування потребує деяких роз'яснень, які полягають у такому. По-перше, під продукцією у цьому визначенні розумітимемо будь-які вироби, які виготовляються у результаті перебігу цього технологічного процесу (наприклад, для ливарних технологічних процесів – це виливки; для кувальних – поковки і гарячі штамповки; для складальних – готові машини тощо).

Вище було обґрунтовано взаємозв'язок нової та удосконаленої продукції з інноваціями. Для з'ясування сутності того, наскільки новою чи удосконаленою повинна бути така продукція, скористаємося правовою нормою ст. 1 закону України «Про інноваційну діяльність», відповідно до якої інновації – «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери». З огляду на наведене трактування, така нова та удосконалена продукція повинна бути конкуренто-

спроможною та істотно поліпшувати структуру та якість виробництва машинобудівного підприємства; вона повинна мати «істотно вищі техніко-економічні показники» (ст. 1). Причому, на думку А. Савчука, принципово важливим є те, щоб ці нові чи удосконалені властивості були суспільно корисними, тобто викликали зацікавлення у споживачів (в тому числі і в самого машинобудівного підприємства) [11, с. 40]. Тобто це означає, що такі нові характеристики чи інші відмінні від існуючих аналогів ознаки повинні мати практичне застосування з точки зору зацікавлення споживачів.

Висновки та перспективи подальших розвідок за проблемою. Розглянуті підходи вітчизняних та зарубіжних науковців щодо трактування терміна «інноваційність», їх узагальнення, наведені власні визначення термінів «інноваційність» та «інноваційність технологічних процесів машинобудівних підприємств», а також виокремлення їх характерних особливостей показують теоретичну та прикладну цінність проведеного дослідження, насамперед для майбутніх розвідок за проблемою установа рівня інноваційності технологічних процесів машинобудівних підприємств. Ці напрацювання будуть корисними під час визначення чинників, що визначають інноваційність таких процесів під час формування системи показників оцінювання інноваційності тощо. Усе це виступатиме перспективою подальших досліджень у цьому напрямку.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Урядовий кур'єр. – 2002. – №143, 7 серпня.
2. Модельний закон про інноваційну діяльність від 16.11.2006 р.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку проведення експертизи Національної програми інформатизації та окремих її завдань» від 25.07.2004 р. №1048 (зі змінами, внесеними Постановою від 02.04.2009 р. №294)
4. Наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді «Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс «Молодий підприємець року» від 23.01.2004 р.
5. Наказ Міністерства освіти та науки України «Про Всеукраїнський конкурс серед професійно-технічних навчальних закладів на кращу винахідницьку роботу в галузі енергозбереження» від 30.11.2007 р. №1064.
6. Боднар О. Інноваційність – основна «фішка» Cisco / О. Боднар. – Режим доступу: <http://www.innovations.com.ua/uk/interview/6/39/550>.
7. Квіт С. Інноваційність як норма освітніх реформ [Електронний ресурс] / С. Квіт // Дзеркало тижня. – 2009. – №7 (735). – 28 лютого – 6 березня. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/3000/3300/65521/>.
8. Мороз Л.А., Чухрай Н.І. Маркетинг: Підручник. – 3-тє вид., без змін / За ред. Л.А. Мороз.– Львів: НУ «Львівська політехніка» (Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ+» Інституту післядипломної освіти), «Інтелект-Захід», 2005. – 244 с.
9. Прутула Я. Інноваційність бізнесу – спільна проблема вищої школи та бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ag.kpl.org.ua/support/HE%20and%20Business.pdf>.
10. Савчук А.В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности: Монография / НАН Украины; Ин-т экономики промышленности. – Донецк, 2003. – 448 с.
11. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
12. Шевчук Т.О. Інноваційність і вища освіта // Матеріали наукової конференції «Українська наука в мережі Інтернет» [Електронний ресурс] / Т. Шевчук. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kand-ped-nauk-shevchuk-to-innovatsiynist-i-vischa-osvita/>.
13. Biernacka J. Znaczenie innowacyjności dla wyników ekonomicznych przedsiębiorstw przem.drzewnego i meblarskiego [Електронний ресурс] // J.Biernacka. – 21.04.2008. – Режим доступу: <http://www.drewno-sggw.pl/index.php?option=comcontent&task=view&id=25&Itemid=78>.
14. Chodkowska K. Last minute na unijne fundusze [Електронний ресурс]. – 4 stycznia 2005. – Режим доступу: <http://www.gazetaecho.pl/cgi-bin/echo/unia/unia/2005.01.04>.
15. Ejsmont A. Innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2000-2006 / A. Ejsmont // Zarządzanie innowacjami. Teoria i praktyka (red. Szablowskiego J.). – Białystok: WSFiZ, 2006. – S. 256–262.
16. Goszczyński T. Wpływ działalności innowacyjnej na poziom konkurencyjności przedsiębiorstw przemysłowych [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ae.katowice.pl/images/user/file/katedra_ekonomii/t.goszczyński.wplyw_dzialalnosci_innowacyjnej_na_po-ziom_konkurencyjnosc_przedsiębiorstw_przemys.pdf.
17. Gralak A. Wzmacnianie zdolności konkurencyjnej regionów przez rozwój regionalnych systemów innowacji [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.seria.home.pl/2008_zeszyt2/11_gralak.pdf.
18. Innowacyjność jako szansa rozwoju: матеріали групи радників А.Т. Kearney Polska [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://www.innowacyjosc.gpw.pl/innowacyjosc/kultura-rd>. 19. Innowacyjność: ważne pojęcia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.comarch.pl/pl/industries/smb/offer/finansowanie/baza_wiedzy/pojecia/innowacyjosc. 20. Innowacyjność i kreatywność [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imco.cc.pl/strategia%20i%20innowacje.htm>. 21. Innowacyjność w Polityce Regionalnej: spotkanie w ramach ERRIN [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bruksela.lodzkie.pl/pl/arch/20061106.html>. 22. Jeleń I. Regiony mogą wzmacniać swoją konkurencyjność [Електронний ресурс] / I. Jeleń // Gazeta Samorządu i Administracji 19/2003. – Режим доступу: http://prawo.panoramainternetu.pl/article.html?catid=%7C2%7C1%7C2%7C3%7C&id_a_1=416982. 23. Jendra M. Innowacyjność to wdrożenie nowości w praktyce [Електронний ресурс] / M.Jendra // Gazeta Samorządu i Administracji – 2007. – №25. – Режим доступу: <http://samorząd.infor.pl/gazeta-samorządu-i-administracji/archiwum/2007/25/000002900,Innowacyjnosc-to-wdrozenie-nowosci-w-praktyce.html>. 24. Kaczmarek T. Klucz do przyszłości: innowacyjność Polaków [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pte.pl/pliki/0/100/Innowacyjnosc.pdf>. 25. Krytyczne czynniki sukcesu firm doradczych [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.teleinfo.com.pl/portal/showCategoryArticle.do?id=6630&issue=teleinfo>. 26. Marciniak B. Innowacyjność [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wyboryuam.pl/innowacyjnosc>. 27. Ocena luki innowacyjnej w Europie [Електронний ресурс] // Przedsiębiorstwo i przemysł – 01.03.2006. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/library/ee_online/art02_pl.htm. 28. Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie inwestycji w wiedzę i innowacje (strategia lizbońska) [Електронний ресурс] // Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej. – 27.10.2007. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:256:0017:0026:PL:PDF>. 29. Orzechowska-Przybyła K. Narzędzia wspierania innowacyjności w Polsce [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://egd.nf.pl/Artykul/8883/Narzedzia-wspierania-innowacyjnosc-w-Polsce/innowacyjnosc-MSP-przedsiębiorstwo-UE/#artTresc>. 30. Oslo Manual 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ekapital.pl/Dotacje-na-innowacje>. 31. Otwarcie na gospodarkę [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://slask.naszemiasto.pl/i_p/specjalna_artykul/633484.html. 32. Panek J. Innowacyjność polskiego przemysłu u progu UE [Електронний ресурс] / J. Panek // Innowacje – 2000. – №7. – Режим доступу: <http://www.gazetainnowacje.pl/innowacje7/strona9.htm>. 33. Pokojaska M. Biznes dla magistrów [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ceo.cxo.pl/artykuly/31548/Biznes.bez.magistrow.html>. 34. Programy Cost i Eureka w roku 2007 [Електронний ресурс]. – 18.03.2007. – Режим доступу: <http://krd.org.pl/modules/articles/print.php?id=86>. 35. Rola polskiej nauki we wzroście innowacyjności gospodarki // Pod red. E. Okoń-Horodyńskiej. – Warszawa: Wydawnictwo PTE, 2004. 36. Rozwój - kreatywność, innowacyjność: opracowanie STIM [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.exporter.pl/zarządzanie/strategia/3kreatywnosc.html>. 37. Szalonka K., Nikliewicz-Pijaczynska M. Innowacyjność czy ekspansywność – Dolny Śląsk w badaniach [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.instytut.info/IIIkonf/referaty/Ib/Innowacyjno%9C%E6%20czy%20ekspansywno%9C%E6%20%20dr%20Szalonka%20i%20dr%20Nikliewicz.pdf>. 38. Urbańska A. Budujemy nowy dom [Електронний ресурс] / A. Urbańska // Budujemy nowy dom. – 2007. – №7 – Режим доступу: http://www.fabrykawiedzy.pl/index.php?nav=2&dbi_rok=2007&dni_numer=7&dbi_id=71. 39. Woźniak G. Rola i zaangażowanie instytucji publicznych w promocję gospodarczą Polski I Regionów: materiały konferencji «Promocja gospodarcza Polski w latach 2007-2013» 5 czerwca 2006 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.paiz.gov.pl/files/?id_plik=7484. 40. Wyniki analizy skutków wdrożenia systemu reach (registration, evaluation and authorisation of chemicals) dla polskiego przemysłu chemicznego oraz przemysłów powiązanych: materiał przyjęty przez Komitet Europejski Rady Ministrów w dniu 15 kwietnia 2005 roku [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mg.gov.pl/NR/rdonlyres/CABFDD05-0CB5-4480-9776-33062158F222/31310/20050415Ocena_wplywuREACHz2004rokuPLPDF.pdf. 41. Zwiększanie innowacyjności gospodarki w Polsce do 2006 roku: program rządowy przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 11 lipca 2000 roku [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukie.gov.pl/HLP/files.nsf/0/F7355625BFB5B_D97C1256F4F0042F56C/\\$file/innow.pdf](http://www.ukie.gov.pl/HLP/files.nsf/0/F7355625BFB5B_D97C1256F4F0042F56C/$file/innow.pdf). 42. Źródła finansowania przedsięwzięć innowacyjnych w Polsce: biuletyn informacyjny sieci transferu technologii [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rsptt.pl/rsptt_pliki/biuletyn_nr_2.pdf.